

Toestanden

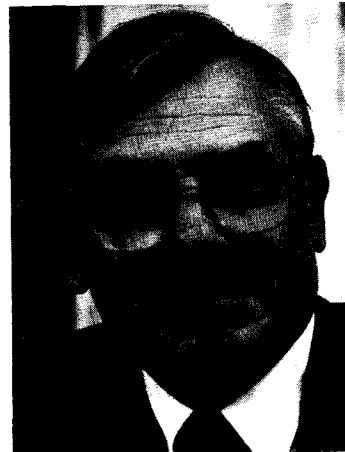
Als Kok zoveel last krijgt met Bolkestein dat groen toch mooier lijkt dan paars kan hij altijd nog roepen dat hij hier geen Amerikaanse toestanden wil. Niet dat iemand kan uitleggen wat dat voor toestanden zijn, maar dat doet er niet toe. Amerikaanse toestanden? Dat willen we niet, nee hoor, écht niet, dáár beginnen we niet aan!

Amerikaanse en Europese toestanden in het sociaal-economische beleid, daarover hielden de Amerikaanse ambassade, de WRR en de Rijksuniversiteit Utrecht vorige week een conferentie in het SER-gebouw. Opvallend was dat de openingspeech van de Amerikaanse ambassadeur bij de Europese Unie vrijwel helemaal over de arbeidsmarkt ging, en niet of nauwelijks over de sociale zekerheid. Het algemene beeld is bekend: in Amerika werkt de banenmachine beter dan hier, vooral aan de onderkant. In Europa is de werkloosheid al tien jaar niet meer beneden de acht procent geweest; in Amerika liep dat percentage aanvankelijk terug van tien tot vijf procent, voordat de recessie inzette in 1989, en de werkloosheid weer op ruim zeven procent bracht. Nu die is overwonnen komen er het laatste half jaar weer 200.000 banen per maand bij, en zijn ze daar weer hard op weg naar de vijf procent. De toverwoorden zijn groei, verandering en flexibiliteit. Flexibiliteit niet als doel op zichzelf, maar om de continue verandering mogelijk te maken die bepaalt wie er mee mag doen met de economische groei en wie niet. Die banen aan de onderkant worden slecht betaald en nog slechter verzekerd, dat is zeker waar. Maar ze *zijn* er tenminste, in een arbeidsmarkt die de verandering aankan. De helft van de werklozen in de Verenigde Staten vindt binnen een maand weer werk, tegen vijf procent in Europa!

Heeft Amerika ook iets van ons te leren? Nog niet, zou ik zeggen. Onze boodschap zou moeten zijn dat het bij flexibiliteit en verandering in de eerste plaats om mensen gaat, en dan pas om marktprocessen. Mensen die gelijkwaardig zijn, maar niet gelijk in hun vermogen tot aanpassing. Daarom moeten zij geen sluitpost zijn van het marktproces, maar juist inzet. Als aanpassing nodig is in het algemeen belang, dan vereist het specifieke belang van mensen met ongelijke vaardigheden een individuele gevalsbehandeling die verschillen in zelfredzaamheid compenseert. Geen Amerikaanse toestanden, dus, waarin de last van de aanpassing op het individu wordt afgewenteld. Maar ook geen Nederlandse toestanden met een half-zachte, stijfgereguleerde verzorgingsstaat, waarin marktprocessen buiten de deur gehouden worden door een kongsi van stoelgerichte bestuurders en risicomijdende uitvoerders. In een bestel dat de mensen waar het om gaat centraal stelt, zijn marktprocessen in de uitvoering van de sociale zekerheid geen doel op zichzelf, maar een middel om die mensen te beschermen tegen grote en kleine machthebbers die vooral met zichzelf bezig zijn. Want die ble-

ken onder elkaar te kunnen regelen dat minder produktieve werknemers en masse arbeidsongeschikt werden verklaard, en afgekocht met een niet houdbaar gebleken uitkering. Wie dat soort knollen niet voor citroenen wil accepteren is gebaat bij invoering van marktprikkels in de sociale zekerheid. Daarbij heb ik het nu eens niet over sancties en eigen risico's voor de cliënten. Die zijn nodig, ja, maar ook werkgevers en de uitvoeringsorganisatie zelf zouden zich nu eens bloot moeten stellen aan de tucht van de markt. Stel werkgevers bloot aan een gedifferentieerde premiestelling voor de WAO, waarin het succes van hun preventie- en arbeidsomstandighedenbeleid weerspiegeld wordt, en laat privaatrechtelijke toetreders in parallelle privatisering prestatieconcurrentie leveren met publiekrechtelijke uitvoeringsorganen. Als werkgevers en uitvoerders via de weg van premiedifferentiatie belang krijgen bij preventie en reïntegratie kan dat vangnet voor outsiders worden omgeturnd tot een trampoline die nieuwe kansen biedt om weer insider te worden. Haalt Content dan de krenten uit de pap? Nee, want de publieke bekostiging van de arbeidsvoorziening is in dit model compenserend afgestemd op de moeilijkheidsgraad van de bemiddeling.

Een open, concurrerend bestel biedt een alternatief voor stagnatie en defaitisme in de verzorgingsstaat. Het gaat in deze formatie niet om de vraag of we door de kat van de markt of door de kater van het middenveld gebeten willen worden. Ook de kater die we na Buurmeijer van dat middenveld over hebben maakt die kat er niet mooier op. Laat het nu eens niet over ideologie gaan, maar over iets dat werkt. Jaag die kater eens de stuipen op het lijf met een flinke dosis marktwerking, in welke coalitie dan ook. Aanpassing begint bij het openbreken van de ijzere ring van insider-bescherming die de sociale partners rond de arbeidsmarkt gelegd hebben. Bréék die dan open, dan hoef ik mij een volgende keer niet zo plaatsvervangend te schamen als ik Amerikanen beleefd doch dringend hoor zeggen: Nederlandse toestanden? Dat willen we niet, écht niet, nee hoor, dáár beginnen we niet aan!

D.J. Wolfson